

Apák a szülőszobában

Anyák vajúdnak. Ki száját összezorítva, ki hangját kieresztve viseli a fájdalmakat. Körülöttük bába és szülészorongó segítkezik. Néha egyedül maradnak, mert három ágy van a szülőszobában. Másnak is kell a segítség. Az apák lent a klinika, kórház kapujában fel-alá sétálnak. Egyik cigarettáról gyújtanak a másikra. Pulzusuk száznál van, amikor kérdezik: — Megérkezett?

Karácsony: születés. Vajon mit csinált József, amikor Mária félrevonult az istállóba is szolgáló barlangba? Valószínűleg ült a bejárat előtt. Vagy várakozón topogott. Az evangélisták nem tudósítanak erről. Márk és János egyáltalán nem ír a szülésről. Máté és Lukács Józsefet nem említik. Az Ószövetség tudósít a gyermekbemutató rituáléjáról. Ez közvetett információ arról; a Biblia földjén szó sem lehetett arról, hogy az apa az újszülöttet előbukkanása pillanatában megpillantsa.

Mi, huszadik század végi apák pedig bekéretőznénk örök társaink több évezrede magányos óráiba. Szerepet kérnénk kevés gyermekünk első perceiből is. S asszonyaink hívnak bennünket, mert úgy érzik, a nehézségekben egy kézszorítás, egy régről ismerős arcsmítás, a homlok verejtékének letörése rengeteget segíthet. Persze, nem vagyunk egyformák. A férfi közvetlen jelenlététől a szülőszobában még sokan-sokan megrettennek. A szülést kiszolgáltatottságnak érző asszonyok borzadnak el a gondolatától. Néhány, a betolakodóban csak a munkája újabb akadályát látó orvos hökken meg az ötlettől.

Az orvostudományban két szélsőséges irányzat bizonygatja a maga igazát. Az egyik arra törekszik, hogy a technika minden lehetséges eszközt segítségül hívja, a lehető legteljesebb mértékben kézben tartsa a szülést. Cikázó fénygömbökkel méri a magzati szívhangokat, lassan mozgó papírsíkra lebegő gépceruza, EKG-görbét rajzol, a vérgázértékek jelennek meg a kijelzőkön. A magzat fejboréjára illeszhető kis adatgyűjtő már Szegeden sem hiányzik. Az anya hasán, csuklóján, fején is érzékelő hevederek, tapadó korongok. A fájás

minden mérhető mennyiségi és minőségi adata diagramra készül. A termékek eszköz működtetéséhez sok eszköz kell. Mindehhez hideg fénycső, ridegebb környezet tartozik.

A másik irányzat az otthoni szülést álmodja vissza. Nemcsak azért, hogy megint legyen az embereknek szülőfalujuk, szülőházuk. A természetes körülmények jótékony hatását hangsúlyozzák az elképzelés hívei. Papa és mama együtt készül az eseményre. Amikor az apróság a világot köszönti, az anyja hasára simul. A bőr melegét, szagát szívja először a külvilágból a pórusaiba. Aztán akár nemző apja ismertetheti vele az első fürdővizet.

Nyilvánvaló, hogy a huszonegyedik századi magyar szülőszobát a két elmélet ötvözéséből lehet kialakítani. A falusi bábánék korszaka nyilvánvalóan már végérvényesen és visszavonhatatlanul elmúlt. A legzavartalanabb terheség után is jöhetnek komplikációk szülés közben. A családi ágy köré pedig nem lehet annyi eszközt odahordani, hogy biztonságosan védhető legyen minden veszély. Az együttműködés családtagok, erősítő ereje már bizonyított, tehát a bekívánczók, felkészült apák előtt nem lehet bereteszni a szülőszoba ajtaját. Kézfogásuk, simogatójuk a lelket tartja a szülő nőknél. Mostani kórházaink közül csak egyetlen egy készült fel az apák fogadására. A budapesti MAV Kórház. A többiek nem úgy épültek (és épülnek). Az átalakításra sincs még pénz. Természetes, hogy a szűkös anyagiakból inkább az életmentő funkciókra kell áldozni.

Mik lennének az apa belépésének feltételei? Elkülönített, egyágyas szülőszoba, amolyan kis kórházi lakosztály, amihez külön fürdőszoba és vécé tartozik. Az orvos és a baba figyelmét csakis ennek az egyetlen kismamának szentelhesse. Az apukának is kórházi sterilizált ruha, köpeny, cipő.

Gyulán, a kórház szülészeti osztályán láttam egy érdekes próbálkozást. Kitalálójá, *Jakubecz Sándor* főorvos parto-videofóniának nevezi. Ez nem más, mint egy videotelefon.

A szülőágyon fekvő anya és az előtérben vagy egy elkülönített helyiségben árákzó apa között kép- és hangkapcsolat van. A vajúdnak egész ideje alatt beszélgethetnek, biztathatják, nézhetik egymást a szülők. Az elektronika is biztosítja arra, hogy fájdalmaival nem marad magára a jövődó anyuka. Már hét éve, hogy az első apuka ilyen kapcsolattal kísérhette figyelemmel gyermeke érkezését. A srác ma már iskolás. A gyulai szülészeti osztály házi statisztikájá bizonyítja, hogy az oly fontos gyermekvállalási kedv növelésében érték el szép eredményeket. A házasságkötéskor tervezettnél több gyermek jön a világra sok-sok esetben. Ebben szerepe van a parto-videofon rendszernek és a rendszeres egészségügyi felkészítő munkának, ami az általános iskolától a terhességig tart. Szülés közben adódhatnak komplikációk. Előfordul természetesen az orvosi gyakorlat mindennapjaiban a heroikus orvosi beavatkozás is, ami általában sok vérel is jár. Az apák jelenléte mellett leginkább kardoskodóknak is el kell ismerni, hogy akkor az anatómiában járatos férfiember jobb, ha az ajtón kívül kerül, vagy elsőtől előtte a tévéképernyő. Ilyenkor már csak a gyakorlott, munkájában semmivel sem zavart szülészorvos adhat vajúdnak igazi segítséget.

Gyulán az elektronika talán az apai kézszorítás erejét is eljuttatja hamarosan a szülőágyon fekvő csuklójára. Így az eszközök még teljesebbé válnak, egy picivel többet segíthet. S még így is ennek az eszközrendszernek a költségei lényegesen alacsonyabbak, mint az önálló „lakosztályok” kialakításáé. Ez a kísérlet a jelenlegi helyzetben érték, a mostaninál talán lényegesen több helyen követendő példa.

A tévé kékes, vibráló fényének, az eszközökkel átvitt kézszorításnak, simogatásnak az elidegenítő hatása azonban vitathatatlan. Az igazi megoldás az apák személyes jelenlétével is számoló szülőszobák kialakítása lehet. Hogy ezek elterjedése a közeli jövőben nem várható? Valószínű. De beszélni kell róluk. S minden lehetőséget megragadni kialakításukra, hogy fogó népességű országunkban legalább egy kicsit gyakoribb hang legyen az első gyermekvárás.

BÖLE ISTVÁN

ARPAS KAROLY

mese

harangszónak karimáján
figurázom a halállal

kaszanyele kivirágzik
kapanyele kivirágzik

nő nődögél égig ér
leveleit tartja szél

ezer ágán ezer fészek
heme húzzák a zenészek

Augusztusban megmozdult a föld a Veszprém megyei Berhidán és Peremarton-gyártelepen. Az erőteljes rengések házak százaát rongálták meg olyannyira, hogy nagy részük lakhatatlanná vált. A két település hónapokkal ezelőtti katasztrófája bombaként robbant az ilyenfajta természeti jelenségekhez nem szokott hazai átlagember tudatában, a nyugalmat kedvelő, de mindenre érzékeny közvéleményben. A rakoncátlan földkéreg utóregései ma is tartanak — s hatásuk az epicentrumban és tőlük távolodva is kimutatható. Látható és láthatatlan jelekből, valóságosan és átvitt értelemben. Berhida—Peremarton-ügy lett, az ottani földindulás Szombathelytől Nyiregyházig, Szobtól Szegedig szerte az országban minden irányba hat: ami ott falakat mozgatott, itt sziveket-lelkeket, egymásért mozgó kezeket...

*

Novemberben tömegrendezvény színhelye volt a szegedi II. júsági Ház: amatőr előadók, művészegyüttesek, táncosok, énekesek, hangszeres zenészek adtak fergeteges sikerű műsort a zsúfolt nézőtérben lelkesen tapsoló közönségnek. Felhívó „megállítótábla”-plakátok, nyilvános torozó hirdetések egy szelvény újsághirt kivéve sehoh nem tudták, hogy valami készül. A városi II. számú lakóterületi pártvezetőség, a Balázs Béla Utóroház és az utóroház nevelőmunkáját segítő nyugdíjasklub aktivistái olyan összefogást teremtettek, amilyenre a közelmúltban aligha volt példa. Kétszázal több szereplő vállalta a fellépést szavaló utóroház éneklő nyugdíjasig, gyermekkorustól a kitüntetett népi együttesig, hogy kevesebb mint két hét alatt „összehozzon” egy pezsgő, színes kulturális programot — Berhidáért—Peremartonért. Az esetet kétszáz fős közönségre terveztek ötvenforintos jeggyel, a bevétel 45 ezer forint lett. A személyes meghívások megtették a hatásukat, a kétszáz résztvevő kilencszáz jegyet vásárolt...

*

A Várpalota irányából érkező utasok a szomszéd községet, Ósit elhagyva, lecsendesedve figyelik a szelid lankák alján meghúzódó falut. Elöl feltűnik Berhida névtáblája, mögötte csak „derékgig látszik ki” a templom a lapos völgykatlanból. Nyugalmas áraszt a csendes délelőtt. A szem előtt az egyetlen mozgalmasság a jobbról távolban égre szálló hófehér füst-gőz, mely messziről hirdeti, teljes üzemben dolgozik a Peremartoni Vegyipari Gyár, tonnaszám öntja a műtrágyát. Hétköznap délelőtt — mint bárhol az országban. „A gyár termel, a dolgozók dolgoznak. A tanulók az iskolában tanulnak...”

Nem jó! Az így kezdett harmadik osztályos fogalmazásomra lehet, hogy bármelyik másik iskolában ötöt kapnék (mert ilyen korban még közhelyeket írni nem bűn), de itt biztos, hogy egyest. Akár az egyik helyen írnám, akár a másikon. Pere-

Utóregések

BERHIDAI TUDÓSÍTÁS

Peremarton-gyártelepen a másfél évtizedes — nálunk ezt még újnak, modernnek mondják — iskolában „a tanulók egyáltalán nem tanulnak. A tanulók pakolnak. A tanulók kerülgetik a fűdém-tartó friss fenyőfa oszlopokat és úgy pakolnak. Mert ők ügyesek. És szorgalmasak. Ok már meg is pakolták a nagy teherautót, amelyet az éjszakai műszakot befejezett bácsik vezetnek és rakodnak reggel óta...” Lehetséges, hogy erre jobb osztályzatot kapnék Peremartonban, mert közelebb áll a valósághoz. Igaz, bele kellene még írnom, hogy az életveszélyesen szétfördözött iskolaépülettől húsz méterre — aztán százra, kétszázra, háromszázra — ablaktalan épületekből zuhog az utcára a törmelék, hogy a lakótelep házai között tenyérnyi veteményeskeretekben öklömmnyi paradicsomok lógnak kőrökön aszalódottan-fagyottan, mert senkinek nem arra volt gondja, hogy szüreteljen — s mert ma sincs, aki a kerttel törődne. A peremartoniak szétszóródva a környéken, Várpalotán, Veszprémben próbálkoznak beilleszkedni a mindent összemossó hétköznapi verkleletbe, s az idegekbe ivódott napok utóregéseit vigyázva palástolni. Nem mindig sikerül...

*

Várpalotai kollégák mondták — meséli Császár Lászlóné — többször előfordult, hogy az iskola mellett elment valami súlyosabb teherautó, amely megremegtette az épületet. A többiek észre sem vették, a peremartoni gyerekek viszont kérdés, kérés, engedély nélkül egyszerre ugrottak fel és kirohantak az épületből. Azt hínné az ember, már mindent elfelejtettek, de ez csak a látszat...

A peremartoni gyerekek többsége Berhidára jár. Délelőtt Peremarton, délután Berhida táblát lehetne az ágyontámo-gatott magánházak közt épen maradt iskolára kitenni. Az evelejen a harmadikosoknak az olvasás órát nem lehetett megtartani. Pontosabban, véletlenül sem úgy, ahogy a tantervben előírták. Az órák főszereplő olvasmány ezáltal tizedrangú epizodistává értékelődött le, mert a nebulók hihetetlen akaratral és szakirodalmat böngésző előkészítő igyekezettel bizonyították be, többet tudnak annál ami az olvasókönyvben áll. A tananyag címe „Az alvó óriás”. A Földről szólt. És a földregésekről...

*

Berhida, tanácsháza. A szegediek és a peremartoniak találkozója kölesön adott üres tanácselnöki szobát csak libasor-

ban közelíthetik meg az érkezők, mert az épület folyosóját ket-teősztják a támogató oszlopok. Olyan természetességgel lépdel-nek közöttük dolgozók és ügyfelek, mintha örök időktől fogva ott nőtt fenyőerdő ismerős fatörzsei lennének. Nincs ebben semmi csodálmivaló, hiszen szerte a faluban ezek állják útját a járdán menőknek — s ezekhez támasztják a boltban vásárlók a biciklit.

Az elnöki tárgyalóasztalnál heten feszengenek, a csapatvezető pedagógus az olajkályhánál támaszkodik — megszokta, hogy föntől néz az előtte ülőkre. Szembetűnő kontraszt a halk, meghatódottnak tűnő melegítő igazgató és a hangzavart, idegen-fogadásban rutinos csapatvezető között. Tudja, mit kell mondani, azt is, mire lehetnek kíváncsiak a jövevények — „mondd csak el, ti hoh voltatok, amikor megmozdult a föld...” — mozgát, irányít, feloldani igyekszik a zavart. Mert van. Mert a szegediek is szeretnék az ő aprócska földindulásukat elmesélni — amikor szakadó esőben rohagáltak „lélektől lélekig” az gyüttérés parázsát élesíteni; amikor a nyugdíjas könnyezve nekelte, hogy... — de valahogy csak a „szavak szintjén” mad a párbeszéd, mintha túl sok lenne a „háttérzaj”, a külön-ülön átélt, teljesen más élmény. A valóságos katasztrófa, a endkivüli-állapotban élni szélsősége egyik oldalról, az erőte-ritések a másiktól, s az a hideg zuhanyként ható találkozás, mely percekkel előbb érte őket a Berhidán látott egyetlen épít-ezésen. A fényképező idegent besurranó tolvajnak kijáró ut-zéli hangon, rendőrral fenyegetve kergették el. A gyamitlan, öhiszemű jövevénynek semmiféle jel nem mutatta, hogy ott épen rabok dolgoznak, de azt sem tudhatta, hogy a „turistasze-zonban több volt a bámészködő idegen, mint a helybeli”...

De hát ezek a mélyben maradó utóregések, melyeket sem-milyen intézetben nem regisztrálnak — miként arról sem tu-dunk, hogy a helybeliek szerint keddig 490 rengés volt a térség-ben. A lényeg a biztató hír: „Fodor Mária, a szegedi Balázs Bé-la Utóroház igazgatója, Papp Ignácénak, a nyugdíjasklub ve-zetője és Balán Miklós alapszervezeti titkár társaságában unne-pélyes keretek közt átadta Kiss Orsolya VII. osztályos tanuló-nak, a peremartoni II. Rákóczi Ferenc utórohászat-tanács tit-karának a helyszínen váltott betétkönyvet, s az utóroház és a II. lakóterületi pártvezetőség levelét: Az iskola újjáépíté-sével párhuzamosan szeretnénk, ha a tanulás feltételei mellett az utórohászat munkája is megfelelő körülmények között szerveződné. Kérjük, hogy az általunk felajánlott összeget az iskola illetve az utórohászat tanulóinak támogatására, üdülési lehetőségei-nek támogatására fordítsák...”

Kézfogás, puzsi. Kovács László igazgató a torkát köszörü-li. Van az úgy, hogy ha az embernek valami a torkát kaparja, könnyes lesz a szemé...

A hazaindulókra az autóban sűrű tompa csönd telepedett, mint a távolodó műtrágyagyár völgybe terülő felhője...

IGRICZI ZSIGMOND